

Det Kongelige Klima og Miljødepartement
Postboks 8013 Det
0030 Oslo

Museum Stavanger
Muségaten 16
4010 Stavanger
Org.nr. 995642034

Stavanger, 04.12. 2023

23/5569 innspill til natur- og klimameldinger

Museum Stavanger takker for invitasjon til innspillsmøte i forbindelse med stortingsmeldinger for klima og naturmangfold. Vår ekspertise ligger på temaet naturmangfold, og våre innspill vil derfor knytte seg til dette temaet og ikke til klima. Avsnittene er utformet som svar på spørsmål stilt i invitasjonsbrevet.

Punkt 1: De viktigste grepene for å nå en målsetning om et bedre vern av natur er å få tilbake en naturforvaltning med faglige hensyn og økosystemfokus. De siste 10 årene har regjeringen systematisk redusert fagligheten i norsk naturforvaltning ved å frata Miljødirektoratet viktige oppgaver, splitte opp naturforvaltningen mellom ulike departement og sette viktige oppgaver bort til lokalpolitikere. Naturforvaltning og økologi er et komplekst fagfelt, og dagens miljøforvaltning tar nesten ingen hensyn til økologi og økosystem. Det kan aldri fungere, hvis målsetningen er bedre forvaltning av artsmangfold og natur. I dag er ansvaret for «høstbart vilt» overført til Landbruksdirektoratet og Landbruks- og matdepartementet. De ulike elementene i et økosystem er mao splittet opp mellom ulike departement, som i utgangspunktet ikke kommuniserer spesielt bra med hverandre. Det er ingen overdrivelse å si at økosystemfunksjon er et helt fraværende tema i et slikt system, og en kan selvsagt ikke forvalte natur på den måten.

Punkt 2: De viktigste rammene i en melding om naturmangfold må være det som er nevnt over – kunnskap må prioriteres fremfor lokal involvering, og naturforvaltning må ha et økosystemperspektiv. Naturforvaltningen i Norge fungerte langt bedre før Solbergregjeringene begynte å plukke den fra hverandre, og det er en rekke vedtak som har tatt bort fagligheten i naturforvaltningen som må reverseres. De regionale rovviltneemdene fungerer ikke etter intensjonen, og en slik involvering av faglig uskolerte politikere er prinsipielt feil. Rovviltneemdene må legges ned, de delene av viltforvaltningen som er overført fra Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet må tilbakeføres, slik at vi kan få en helhetlig, faglig styrt miljøforvaltning slik vi en gang hadde.

Punkt 3: Angående arealbruk så bør meldingen inneholde klare føringer angående verneområder, kommunale byggeplaner og restaurering av natur. Norge henger langt etter Europa både når det gjelder seriositet i vernearbeidet og progresjon i arbeidet med restaurering av natur. Alle nordmenn kan ikke ha hytte på fjellet og hytte ved sjøen, vi tar for mye plass. Hyttebygging er kommet helt ut av kontroll, men skrekkeksampler som i Eidfjord kommune og andre områder inntil Hardangervidda nasjonalpark. Fritidsbygg føres opp med svære glassfasader midt i naturen, ingen arkitekter virker

Museum Stavanger AS, Muségt. 16, 4010 Stavanger - Org.nr.: NO 995 642 034

Tlf. 51 84 27 00 – Fax. 51 84 27 01 - www.museumstavanger.no - post@stavanger.museum.no

lenger å tenke på at glassfasader er den hyppigst registrerte dødsårsaken blant fugler i Norge. Byggeforskriftene må bli strengere; vi må bygge på en mer miljøvennlig måte. Norske verneområder har altfor svakt vern, vi verner våre egne brukerinteresser i naturen mer enn vi verner natur. Ett eksempel: I Hardangervidda nasjonalpark foregår et bortimot industrielt næringsfiske etter ørret for rakfiskproduksjon, både av profesjonelle aktører og amatører. I en innsjø som Tinnhølen i Eidfjord kommune kan det stå 2-300 garn samtidig den første uka i august, samtidig som rødlistede dykkender kommer på vannet med små unger. Dette er det gjort grundige registreringer av, og faktum er at mesteparten av ungeproduksjonen, sammen med en god del av de voksne fuglene, drukner i disse garn. Det hører ingen plass hjemme i en nasjonalpark, og sammenlignet med nasjonalparker i utlandet så er den norske «nasjonalpark»standarden rett og slett useriøs. Landbruksdrift, jakt- og fiskeinteresser og andre næringsinteresser må ut av nasjonalparkene, slik at «Natur som får være seg selv» blir noe mer enn et slogun på Miljødirektoratets brosjyrer om norske nasjonalparker. Kritisk viktige naturtyper med stort artsmangfold, som myr, elvedelta og elvekantskog, må vernes mot nedbygging, og aller helst bør man igangsette restaureringsprosjekter i denne typen lavlandsnatur.

Punkt 4, Internasjonalt samarbeid i Europa generelt og i Fennoskandia spesielt kan og bør styrkes, og det gjør man mest effektivt ved å implementere EUs Habitatdirektiv. Da får man en bedre mer samstemt forvaltning av naturen på den Skandinaviske halvøy, og det blir enklere å samarbeide med f.eks. Sverige om viktige tema som rovviltpolitikken.

Punkt 5 har vi ingen sterke meninger om, det handler både om utforming av et regelverk, men også om informasjon. Vi er som samfunn helt avhengige av å ha fungerende økosystem rundt oss, og der er vi ikke helt i dag. Så hvis myndighetene kan gå foran med et godt eksempel så hadde det vært bra – slik det er i dag så er tunge næringslivsaktører langt mer fremoverlent enn det offentlige, når det gjelder det grønne skiftet. De er nemlig nødt til å ha en god miljøprofil for å hente penger og kontrakter i utlandet, og det finnes mange eksempler på store industriaktører som jobber aktivt både for å kartlegge artsmangfold og restaurere natur på sine eiendommer. Miljøforvaltningen (f.eks. Statsforvalteren) har ikke engang planer for å kartlegge mangfoldet i de fleste verneområder de har ansvar for, og vi har som forskningsinstitusjon opplevd at Statsforvalteren takker nei til gratis informasjon om artsmangfold i verneområder i Rogaland. For oss som en naturvitenskapelig forskningsinstitusjon er slikt helt uforståelig. Hvordan kan man evaluere om vernet fungerer etter hensikten, uten kunnskap om hva man har vernet?

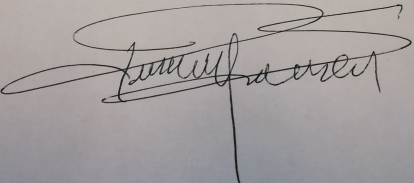
Punkt 6: I denne regionen, og i landet for øvrig, trengs kunnskap om artsmangfoldet mer enn noe annet. Særlig det marine miljøet, i tillegg til insekter på land, er skremmende dårlig kartlagt. Det er svært få offentlige initiativ igangsatt for å kartlegge artsmangfold, som bruker metoder som gir oss ny kunnskap om artsmangfoldet. Konsekvensutredningsprosesser er altfor enkle, når et fiskeoppdrett kan få konsesjon uten at noen har kikket under havflaten for å kartlegge hva som finnes nede i dypet. Universiteter over hele landet har nedprioritert de taksonomiske fagene de siste 50 årene, slik at Norge er helt på bunn i Europa på oversikter over hvor mange kompetente forskere det finnes som kan arbeide med artsmangfold. Vi må utdanne fagfolk som kan arbeide med taksonomiske problemstillinger, store deler av artsmangfoldet vårt er ukjent eller dårlig kartlagt, både fordi det mangler fagfolk men også fordi det mangler litteratur som gjør det mulig å identifisere de artene som finnes.

Og avslutningsvis så trengs det kunnskap om konsekvensene av den valgte forvaltningsmodellen. Norsk miljøfokus dreier seg altfor mye om rovdyr/sau eller vern/ikke vern av gammelskog. De virkelige store prosessene som skader artsmangfoldet vårt er skapt av stortingsvedtak, og går i stor grad under radaren. Den norske rovviltpolitikken er katastrofalt primitiv, fordi store deler av regnestykket mangler når det fattes vedtak. FØLGEFEILENE av å fjerne rovdyra fra økosystemene er dramatiske, men de

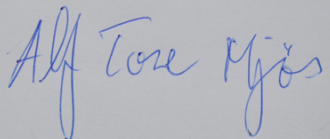
blir aldri debattert verken i Stortinget eller i «Debatten» på NRK. I Norge er situasjonen slik at vi har ca. 1000 store rovdyr totalt, av ulv, brunbjørn, jerv og gaupe. Det er bare symbolpolitikk, fordi Norge ikke har lov til å utrydde disse artene grunnet Bernkonvensjonen og andre internasjonale avtaler som vi har signert. 1000 store rovdyr er ingenting – økologiske sett er de så få at de ikke kan påvirke økosystemene i nevneverdig grad. I biologisk korrekte termer så er de FUNKSJONELT UTRYDDET. I vår region (Rogaland/Vestland) er de helt utryddet. Konsekvensen er en natur som flommer over av hjortevilt og tamme beitedyr. En annen effekt er overpopulasjon av mellomstore rovdyr som rødrev, en prosess som kalles *mesopredator release*. De mindre rovdyra blir tallrike når det ikke finnes større rovdyr som kontrollerer bestandene. De store bestandene av hjortevilt beiter mange steder ned løvskogen slik at artssammensetningen i skogen endres. Det går i særlig grad ut over løvtrær som rogn, or og selje, innen villforvaltningen ofte omtalt som «ROS-artene». Når disse forsvinner fra skogen, så forsvinner også hundrevis at arter av insekter, sopp og mikroorganismer som lever på disse løvtrærne. Det blir mindre mat for fugler og andre insektspisere, og skogen blir mer ensartet og artsfattig. Disse problemstillingene må løftes opp og frem i miljøforvaltningen, det er her de store skadevirkningene i en skakkjørt norsk natur befinner seg.

Det var våre innspill. Takk for at dere lytter til dem. Vårt fagmiljø er lite, og består av fire biologer med til sammen ca. 120 års erfaring fra både naturfaglige konsultentselskaper, nasjonalparksenter, SNO, universitetsmiljøer, privat næringsliv og museumssektor/formidling. Vi mener vi kjenner norsk naturforvaltning godt. Det råder en dyp frustrasjon over en manglende politisk vilje til å ta problemene med den rådende naturkrise og tap av artsmangfold, på alvor. Dette har blitt kraftig forverret de siste 10 årene. Hvis man mener alvor med å innfri Norges forpliktelser i henhold til den nye internasjonale naturavtalen, så må det kraftig lut til. Vi må få en helt ny miljøpolitikk, og den må starte med å reetablere fungerende økosystem. Hust at tap av arter kan resultere i negative kaskadeeffekter i økosystemene. Vi er helt avhengige av å ha fungerende økosystem rundt oss, det har vi ikke i dag. Artsmangfoldet er både nåværende og fremtidige generasjoners viktigste ressurs for forskning og bioprospektering, for hver art som forsvinner så minker reservoaret av fremtidsmuligheter.

Med vennlig hilsen

Rudolf Svensen
Avdelingsdirektør

Alf Tore Mjøs
Konservator/Saksbehandler